

Emanoil BUCUȚA

ROMÂNII DINTRE VIDIN ȘI TIMOC - LA 1923 ȘI LA 1930 -

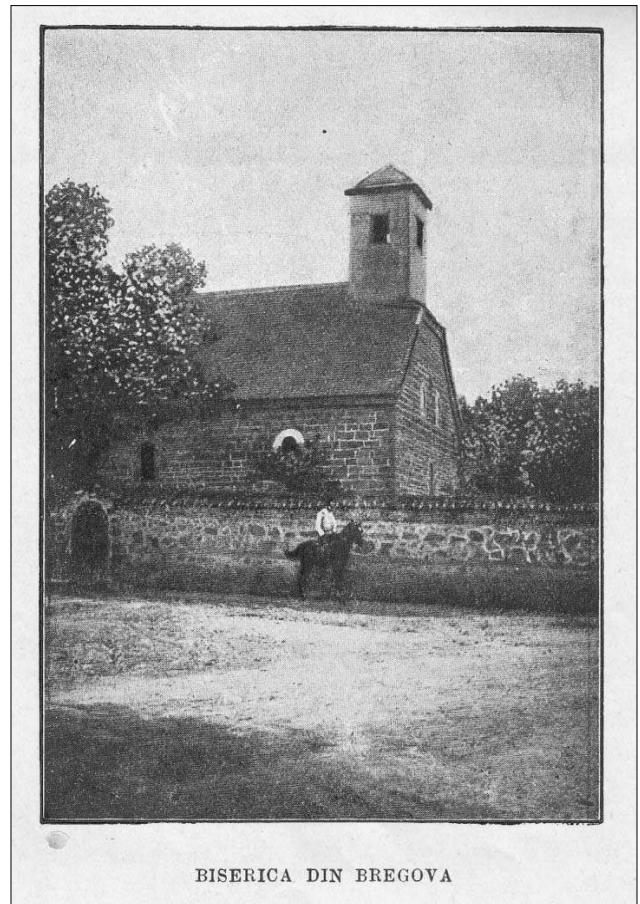
Tinutul pe care îl locuiesc românii între Vidin și Timoc are înfățișarea unui mare triunghi, cu vârful la Coșava, sat chiar în îndoitura cea mare a Dunării, de deasupra Calafatului și de sub Cetatea. De la acest vîrf pînă la baza așezată pe rîul de graniță de către Serbia sunt în linie dreaptă, de-a lungul fluviului, cam 35 km. Pînă la celălalt unghi sudic, latura poate să aibă însă pe puțin aproape de două ori atît.

Pămîntul e încins de două părți de Dunăre și de alta de Timoc. Latura de sud, de la Vidin înainte, prin Molălia, Calinic, Fundeni, Răbrova, Perilovăț, Bordivăț pînă la Hălova, trece peste văi, dealuri, păduri. Apele cele mari rămîn pe-aici românești. De o parte și de alta a lor răsună aceeași limbă. Oamenii sunt chiar prin aceasta apărați, cuprinși cum se găsesc și simțindu-se în strînsoarea caldă a aceluiasi braț etnic. [...]

[*Românii dintre Vidin și Timoc*, București, 1923, p. 5-6]

*

Românii așezați din vremuri uitate în Bulgaria, în pămîntul dintre orașul Vidin și apa Timocului, locuiau [pe la 1850] în aproape patruzeci de sate și ca la vreo 40.000. [...] Afît de-o parte cît și de alta a apei Timocului, pînă în Dunăre, dincolo la sîrbi și aici la bulgari, se găsesc români de-ai noștri. În mare număr ei se trag din părțile Olteniei, de unde au plecat cu grămada pe la 1830, ca să scape de tot felul de apăsări la care-i supunea stăpînirea rusească lăsată asupra țărilor noastre. N-au plecat cumva oameni slabi, sperioși și săraci, ci fruntea cătunelor, sufletele dîrze, care în loc să se îndoiaie, nu șovăiau să pornească, încercîndu-și neveste, copii și avut în căruțe, spre țara turcească, unde pe-atunci, dacă erai creștin, nu te lua la oaste, iar biruri plăteai mai puține decît acasă. Numai cu vreo opt ani înainte se sculară, din aceleași locuri, atîția dintre ei, în răscoala pandurilor, sub steagul lui Tudor Vladimirescu, Domnul Țăranilor, cel îmbră-

BISERICA DIN BREGOVA

cat în cămașa morții. De aceea satele românești din județul bulgăresc al Vidinului sunt și astăzi atît de mîndre. Duc mai departe datina strămoșilor. [...]

Cînd te dai jos din barcă sau din vapor pe malul bulgăresc al Dunării și lași îndărăt Vidinul, care e locuit aproape numai de bulgari, de turci și de evrei, te trezești într-o adevărată țară de țărani, așa cum nu se mai întîlnește la noi. Țara aceasta de țărani e o țară românească. Oamenii trăiesc în sate. Li se zice și haine-albe, cum e portul vechi al oltenilor, ca să se deosebească de albăstrimea orașului sau de țărani bulgari de mai la miazăzi, îmbrăcați în straie întunecate. [...]

Dacă pornești cu căruța prin sate, străbătînd un drum rotund de dus și întors, vezi douăzeci de așezări și faci vreo optzeci de kilometri, adică cel puțin două zile. Iată cîteva nume de comune, unele

mai mici, de câte opt sute de capete, dar altele de 5-6.000 și mai mult.

Cînd vrei să ieși din Vidin, căruia și azi românii îi dau denumirea veche, Dii, cum îl cunoșteau Domnii noștri de demult, care-l cucureau pentru scurtă vreme cu sabia, nu uita să ieși pe la Poarta Gunoiului. [...] Pe ea nu strălucește mai puțin luna cu raze de piatră deasupra intrării și are pentru noi marele merit că duce în mahalaua românească a Vidinului, Kumbair, sau, talmăcind acest cuvînt turcesc în limba noastră, Dealul de nisip. Aici s-au așezat, sub streășina cetății păgîne și dincolo de șanțul cu apă care o înconjoară, românii veniți de la sate și opriți să se mute în oraș, păstrat numai turcilor. Astăzi Kumbairul și-a pierdut numele și rostul și nu mai e decît o mahala a Vidinului. O biserică își ridică turla albă peste copaci; în ea se cîntă încă românește.

Dacă vrei s-o iei chiar pe marginea apei, de unde vezi mereu malul românesc mai înalt din față, satele prin care treci se cheamă Șeu și Cutova, pline de salcîmi, Stanotîrn și Coșova sau Gumătarți, cu trestii și păpuriș, Isănul și Florentinul, de piatră, Satu Nou, cu mulți bulgari foarte ciudați, și Vîrfu, chiar în gura a trei hotare, bulgăresc, românesc și sîrbesc, Racovița și Balei pe șerpuiturile rîului Timoc, pînă la Bregova. Aici zidari aromâni veniți din Macedonia au clădit, acum vreo optzeci de ani, la 1857, biserica de piatră, care seamănă, și cu zidurile mohorîte, și cu turnul neisprăvit, și cu zidul de împrejmuire, mai mult a cetate decît a loc de închinare. Dacă din Bregova o tai drept peste plai, ca să ajungi iară în Vidin, lași sătucele de pădure Rechitnița și Deleina la dreapta și te oprești întîi în Gînzova, cuibărit într-o scufundătură. De-aici, printre Tianuțul Ciorocălina, Dincovița de-a dreapta și Ciunguruș, Negovaniț, Halvagii și Kirimbeg de-a stînga, te cobori, prin Inova, Smîrdan și Căpitanuț, în oraș la Vidin. Pe tot acest cîmp tăbărau, la 1878, trupe de-ale noastre, care se trezeau cu uimire tot între români. [...]

Iată că o mîină de panduri ai lui Tudor au scăpat, prin mutare în altă țară, de orice înrîurire a orașelor noastre și s-au păstrat pînă astăzi întocmai. Parcă ies din vreme la un cuvînt de vrajă, așa cum arătau atunci. Vin înainte femeile înalte, în mărâmi albe și zăvelci cusute în culori, cu picioarele în papuci, nevestele cu un copil în brațe și cu altul de mîină, iar bătrînele cu furca în brîu; vin bărbații cu căciuli

în cap, cu zeghea pe umeri și cu ițarii albi cu găitan negru și deschiși puțin în părți de opincă. Malurile sunt pline de viță de vie și oamenii ies dintre araci cu căldărușe pline de vin, ca să-ți dea să bei, după ce ți-au strigat să oprești caii în șosea. Pe cîmp stau coapte holdele de grîu sau fișie porumbul, în care se pierde cal și călăreț. Căruțele scîrție spre schele sub povara sacilor de grîne. Jos în luncă pescarii pleacă în zori cu halăul sau cu plasa la pescuit. Pe înălțimi, pădurenii cu securea pe umăr se înfundă în pădure. Haina lor se face posomorîtă și privirea mai cruntă. Printre olteni s-au amestecat aci și bănațeni coborîți prin Serbia. Pe o palmă de loc, atîția țărani trăiesc din atîtea îndeletniciri.

Țara românească se păstrează între ei ca într-o oglindă. Nu ne desparte decît un luciul de apă, dar despre noi se vorbește acolo ca în basme. A fost odată ca niciodată... Să le coborîm cîteodată basmul pe pămînt și să-i căutăm, nu numai ca tîrgoveții de zilele trecute, dar și ca țăranul acela care pornise să găsească Marea.

[„Boabe de grîu”, An. I, nr. 7, sept. 1930, p. 443-446]

Trotița din Satul Nou (Novo Selo) în județul Vidin